

OKUL İDARECİLERİNİN TAŞIMALI EĞİTİME BAKIŞ AÇILARI VE YAŞADIKLARI PROBLEMLER

İbrahim ALTUN¹

Eda ALTUN²

DOI Nr. 10.5281/zenodo.7311763

ÖZET

Bu araştırmada taşımali eğitim sistemiyle ilgili taşımali eğitim merkezi okul idarecilerinin görüşlerini saptayarak bu sistemin daha uygulanabilir olması için yaşanan sorunları ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada problemlerin detaylarını ortaya koymak için nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması (case study) deseni tercih edilmiştir. Araştırma Kahramanmaraş ili Onikişubat ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya çeşitli kademelerde görev yapan ve okullarındaki uygulamalara hâkim 9 okul idarecisi seçilmiştir. Çalışmaya katılan okul yöneticilerini görüşleri alınarak nasıl daha iyi bir eğitim imkânına kavuşacakları araştırılmıştır. Çalışmaya katılan okul yöneticileri taşımali eğitimden öğrencileri için olduklarını belirterek taşımali eğitim sayesinde öğrencilerinin okula kavuştukları görüşüne varılmıştır. Cinsiyet farkından dolayı karşılaşılan problemlere ayrıca dikkat çekmek gerektiği görülmüştür. Kız öğrencilerin duygusal olarak daha fazla etkilendiği sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin taşımali eğitim sayesinde yoldaki tehlikelerden korunduklarını, yol yürümediklerini, üşüyüp, ıslanmadıkları için okul idarecilerinin de sistemden memnun olduğu sonucuna varılmıştır. Anacak okul idarecileri servis sürücülerıyla ve yüklenici firma ile karşı karşıya kalmaktan çok yorulduklarını ve onların eğitim önceliği olmadan ticari amaçlı düşündüklerini vurgulamışlardır. Son olarak taşımali eğitim merkezi okul idarecileri bu sorumluluğun kendilerine hiçbir özlük hak vermediğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Taşımali Eğitim, Okul İdarecileri, Yönetici Görüşleri

PERSPECTIVES OF SCHOOL ADMINISTRATORS ON TRANSPORTED EDUCATION AND THE PROBLEMS THEY EXPERIENCE

ABSTRACT

In this research, it is aimed to determine the opinions of the bussed education center school administrators about the bussed education system and to reveal the problems experienced in order to make this system more applicable. In the research, qualitative research method and case study design were preferred to reveal the details of the problems. The research was carried out in Onikişubat district of Kahramanmaraş province. 9 school administrators, who work at various levels and have a good command of the practices in their schools, were selected for the study. By taking the opinions of the school administrators participating in the study, it was investigated how they could have a better education opportunity. The school administrators who participated in the study stated that they were for their students from bussed education, and it was concluded that their students got to school thanks to bussed education. It has been seen that it is necessary to draw attention to the problems encountered due to the gender difference. It was concluded that female students were affected more emotionally. It has been concluded that the school administrators are also satisfied with the

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen ibobey46@hotmail.com Orcid ID: [0000-0002-9117-3518](https://orcid.org/0000-0002-9117-3518)

² Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen edaaltun2021@gmail.com Orcid ID: [0000-0001-7916-0418](https://orcid.org/0000-0001-7916-0418)

Makale Türü: Araştırma

system because the students are protected from the dangers on the road thanks to bussed education, they do not walk on the road, they do not get cold or wet. However, school administrators emphasized that they were very tired of facing the bus drivers and the contractor company and that they thought for commercial purposes without prioritizing education. Finally, the school administrators of the bussed education center stated that this responsibility does not give them any personal rights.

Keywords: Transported Education, School Administrators, Executive Opinions

1. GİRİŞ

Her insanın yaşamında temel eğitim alması gerekmektedir. Çünkü temel eğitim sayesinde insanlar yaşamında karşılaştığı ve karşılaşacağı kişisel, toplumsal sorunlarını çözmede; toplumun değerlerine uyum sağlamada; üretken ve tutumlu olmada temel yeterlilikleri, alışkanlıkları kazanırlar. Bu nedenle temel eğitimi her ülke kendi vatandaşlarına çeşitli yollarla olsa vermenin ne kadar önemli olduğunun farkındadır. Ülkeler temel eğitim süresini kendilerince belirlemekte olup ülkeler arasında zorunlu olup olmadığına göre farklılıklarda göstermektedir. Ülkemizde temel eğitim ile birlikte 4+4+4 yıl olmak üzere 12 yıllık kesintisiz eğitim bulunmaktadır. Ancak okuma yazma öğrendikten sonra kırsal kesimdeki insanlar genellikle bu 12 yıllık kesintisiz eğitime devam edememektedir. Çünkü okuma yazmayı öğrendikten sonra yaşamını devam ettirmek ailesine destek olmak yâda çeşitli nedenlerle çalışma hayatına başlamaktadır. Özellikle pandemi sonrası yaşanan ekonomik sorunlar ve çocukların okuldan uzak kalmaları eğitime devam etmede zorluk çıkarmaktadır. Bütün bu zorluklara rağmen ülkemizde 12 yıllık kesintisiz eğitimin devam etmesi için özellikle kırsal kesimlerde taşınmalı eğitim uygulaması yapılmaktadır (Ağırkaya, 2010:2).

Nüfusun az, seyrek, dağınık, imkânların ulaşamadığı ve eğitime elverişli olmayan bölgelerdeki öğrencilerin taşıma merkezi olarak belirlenen okullara günü birlik taşınarak eğitim görmesi taşınmalı eğitimidir. Taşınmalı Eğitim sistemi, 1989-1990 öğretim yılının ikinci yarısından itibaren Kırıkkale'de 3, Kocaeli'nde 2 merkez olmak üzere toplam 5 merkezde denemeye başlanmıştır. Uygulamanın başarılı görülmesi üzerine, 1990-1991 öğretim yılından itibaren Antalya, Çankırı, Konya, Van, Balıkesir, Çanakkale, Eskişehir, Kırklareli ve Kocaeli illerinden seçilen 77 merkezde uygulama sürdürülmüştür. 1991-1992 öğretim yılında ise uygulama yaygınlaştırılarak 29 il ve bu illere bağlı 78 ilçenin 960 köy okulunda devam ettirilmiş, 16538 öğrenci 375 merkez okuluna taşınmıştır. 1992-1993 öğretim yılında uygulama 43 il, 325 ilçe ve 938 merkez okula yaygınlaştırılarak toplam 53676 öğrencinin taşınmalı eğitimden yararlanması sağlanmıştır (Baş 2001:139). Daha sonra bu uygulama ülke geneline yayılarak uygulanmaya başlanmıştır (Arı, 2003:7).

Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasıyla kırsaldaki öğrenciler merkezi bölgelerde kurulan çok programlı liselere de taşınması yapılarak 12 yıllık kesintisiz eğitim sağlanmıştır. 12 yıllık kesintisiz eğitimle birlikte taşıma kapsamı genişlemiştir (Özgün, 2007). Taşıma alanının genişlemesi ile birlikte pek çok sorunlarda da karşılaşılmaya başlanmıştır. Özellikle anayasal bir hak olan eğitim hakkına her öğrencinin kavuşmasını sağlamak için ve bunu 12 yıl sağlamak devlet açısından büyük sorunlar meydana getirmektedir. Taşıma merkezinde bulunan gerek ilkokul olsun gerekse de ortaokul ve liselerde taşıma kaynaklı birçok sorun yaşanmaktadır. Kırsalda karşılaşılan çok çeşitli sorunlar vardır. Bunlardan bazıları öğrencilerin çok küçük yaşta okula gönderilmeye çalışılması, ilkokulda servis araçlarına velilerinde binmeye çalışması, servis şoförlerinin başka yolcu alması gibi pek çok sorun mevcuttur. Bu karşılaşılan sorunların ilk muhatabı her zaman okul idarecileri olmuştur.

Okul yöneticilerinde bulunması gereken temel yeterlikler, liderlik becerileri çerçevesinde oluşmaktadır. Problemin analiz edilmesi, karar sürecinin işletilmesi ve duruma uygun çözüm stratejilerinin uygulanması temelde okul müdürünün liderlik yetenekleriyle, daha da önemlisi öğretim liderliği davranışlarıyla yakından ilgilidir. Örgüt yapısının anlaşılması (Bursalıoğlu, 2010) problemin

iyi analiz edilmesi, eylem ve davranışlarda örneklik sergilenmesi (Nural, 2010) duruma özgü farklılıkların karar sürecinde dikkate alınması ve uyum sürecinde bunların gözetilmesi (Ozan, 2009). yöneticileri öğretim lideri olarak sahip olması gereken temel beceriler olarak ifade edilmektedir. Okul yöneticisi, okul takımının lideri olarak bireysel ve mesleki nitelikleriyle diğerleri için iyi bir model olmaktadır. Eğitim yönetiminde iyi örnekler sergilenmesi okul içi ve dışı dengelerin gözetilmesini ve çoklu bakış açısına sahip olmayı gerektirmektedir. Yönetim uygulamalarının bağlamsallığı, çok yönlü oluşu, belirsiz doğası ve bireysellikle birlikte kitlesel niteliği (Fraenkel, 2011).

Okul yöneticilerinde bulunması gereken liderlik özellikleri birçok çalışmada ortaya konmuştur. Ancak okul yöneticilerinin taşınmalı eğitim karşısında kaldıkları sorunlara karşı pek çalışma bulunmamaktadır. Okul yöneticileri veliler, öğrenciler, yüklenici firma, servis şoförleri ve milli eğitim müdürlükleri ile koordinasyonu sağlamak için arada kalmış bu faktörleri çok dengeli ve iyi yönetmesi gereken durumda kalmışlardır. Özellikle taşıma merkezi yöneticileri karşılaştıkları sorunları acil çözmek durumdadır. Bu sorunları çözerken eğitim paydaşlarını (veliler, öğrenciler, yüklenici firma, servis şoförleri ve milli eğitim müdürlükleri) çok iyi koordine etmelidir.

2. YÖNTEM VE KATILIMCILAR

Karşılaşılan problemlerin detaylarını ortaya koymak için nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) deseni tercih edilmiştir. Bronisław Malinowski tarafından temelleri atılan bu yöntemle taşınmalı eğitimde okul yöneticilerinin karşılaştığı sorunlar ve bakış açıları analiz edilmiştir. (Başaran, 1982:178). Taşıma merkezi okul yöneticileri ile tek tek görüşülmüş ve görüşleri toplanarak betimleme yapılmıştır.

Taşınmalı eğitim merkezi okulların yöneticilerinin durumlarını daha iyi ortaya koymak ve görüşlerini betimlemeye yönelik olarak veri toplama için görüşme tekniği tercih edilmiştir. Çalışmanın geçerliği açısından taşıma merkezi okul yöneticilerin gerçek düşüncelerini yansıtmasını sağlamak için bireysel görüşmeler yapılacağı ve görüşlerinin sadece bilim için paylaşılacağı beyan edilmiştir. Çalışmaya Kahramanmaraş ili Onikişubat ilçesinde taşıma merkezi okullarda görev yapan okul yöneticileri tercih edilmiştir. Yöneticilerin demografik yapıları aşağıdaki tabloya çıkarılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara ait bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Mesleki Kıdem	Branşı	Eğitim Durumu
Y1	E	40	16	Sosyal Bilgiler	Doktora
Y2	E	42	17	Teknoloji ve Tasarım	Yüksek Lisans
Y3	E	47	22	Sınıf Öğretmeni	Lisans
Y4	E	41	21	Türkçe Öğretmeni	Lisans
Y5	E	37	19	Sınıf Öğretmeni	Lisans
Y6	E	49	25	Sınıf Öğretmeni	Lisans
Y7	E	32	9	Sınıf Öğretmeni	Lisans
Y8	K	36	13	Sınıf Öğretmeni	Lisans
Y9	K	31	8	Sınıf Öğretmeni	Lisans

Araştırmanın evreni Kahramanmaraş ili Onikişubat ilçesinde taşıma merkezi okullarda görev yapan 9 okul idarecisi oluşturmaktadır. Okul yöneticileri kendi alanlarında uzman kişilerden oluşmakta olup hepsi yöneticilik atama sınavlarından ve yönetici atama mülakatlarından sonra yönetici olmuşlardır. Çalışmada okul yöneticileriyle sohbet ortamında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her yönetici ile en az 60 dakikalık görüşmeler yapılmış ve taşımali eğitim ile karşılaştıkları sorunlar hakkında derinlemesine incelemelerde bulunulmuştur. Görüşme esnasında Okul yöneticilerine yapılandırılmış görüşme formundaki durumlar yöneltilerek görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmada katılımcılara taşımali eğitim ile ilgili görüşleri, taşıma merkezi okul ile ilgili görüşleri ve taşıma yüklenici firma ve servis şoförleri ile ilgili görüşleri olmak üzere 3 konu başlığı altında görüşleri analiz edilmeye çalışılmıştır. (Başaran, 1982:178).

Tablo 2. Okul Yöneticilerinin Taşımali Eğitim İle İlgili Görüşleri

Durum	n	%
Taşımali eğitim uygulamasından memnunuz.	5	56%
Öğretmenler taşımali eğitimle gelen öğrencilere çok ilgililer.	6	67%
Taşımali öğrenciler oldukça başarılı.	3	33%
Taşımali öğrencilerin kendilerine güveni fazla	4	44%
Okul devamsızlığının nedeni taşımali öğrenciler.	7	78%
Taşımali eğitim öğrenciler için çok iyi	7	78%

Tablo 2 incelendiğinde okul yöneticilerinin taşımali eğitime karşı çokta olumsuz düşünmediklerini görmekteyiz taşımali eğitim sisteminin öğrenci açısından oldukça faydalı olduğunu dile açıklamışlardır. Buradan da anlaşılacağı gibi okul yöneticileri her zaman öğrencilerin menfaatini düşündükleri, öğrencileri için faydalı olanın ne ise onun yapılması gerektiğini ortaya koymuşlardır. Öğrenciler için her yönetici olumlu olan ne ise onu yapmaya çalıştıklarını ortaya koymuşlardır. Bir okul lideri her zaman eğitimin kalitesinin artırılması gerektiğini, kırsaldaki öğrencilere pozitif ayrımcılık yapılmasının onlar açısından faydalı olacağını açıklamışlardır. Öğrenciler zaten kırsalda olmaktan dolayı ve genel olarak çiftçilikle uğraştıklarından dolayı okul imkânından çok faydalanamadıkları bunun için taşımali eğitim sayesinde öğrencilerin eğitim imkânına kavuşmuş olması çok olumlu bir durum olduğu ortaya çıkmıştır ve bu durumdan okul yöneticilerinin de memnun olduğu görülmüştür. Öğrenci faydasına olan her çalışmada yer alacaklarını belirten okul yöneticileri yeteri geleceğin teminatı olan öğrencilerin daha iyi şartlarda eğitim görsün diye belirtmişlerdir.

Öğrenciler için faydalı olduğunu düşündükleri taşımali eğitim sisteminin pek çok sorunu da beraberinde getirdiğini belirtmişlerdir. Özellikle her sorunun ilk muhatabı olmak okul idarecilerini çok yormaktadır. Çünkü karşılaşılan her soruna etkili ve hızlı bir şekilde çözüm bulmaları gerektiğinin farkındadırlar. Ayrıca bu sorunlara çözüm bulmaya çalışırken hızlı olmanın yanında

kanun ve yönetmelik çerçevesinde eğitimin bütün paydaşlarını memnun edecek bir çözüm olduğunun bilincinde olduklarını belirtmişlerdir. Taşımayla gelen öğrencilerin disiplin problemlerinin daha fazla olduğundan onlara daha farklı bir yöntemle eğitim vermenin gerektiğini belirtmişlerdir. Okuldaki disiplin sorunlarına karşı tedbir alırken taşımayla gelen öğrencilerin daha farklı çözüm yollarına başvurmanın gerektiğini belirttiler. Ayrıca öğrencilerin taşımayla geldiği için ders dışı etkinliklere katılamadıkları ve bu durumun öğrenciler için oldukça olumsuz etkilediğini söylediler. Taşımali öğrencilerin DYK gibi kurslara katılamadıklarını da belirten okul yöneticileri onlar için yönetmelikle veya genelgelerle farklı bir çözüm yolu bulmanın gerektiğini belirttiler. Öğrencilerin okul zamanı dışında okulda olamadıklarından dolayı okulla tam anlamıyla bağdaşamadıklarını kendilerini okula tam ait hissetmediklerini belirttiler. Özellikle kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha pasif kaldıklarını kızların her zaman daha çekingen olduklarını gözlemlediklerini belirttiler. Kız öğrencilerin ortaokul bitirdikten sonra okula devam edip etmeyeceklerinin de belli olmadığı için onları bu durumun olumsuz etkilediğini vurguladılar.

Taşımali eğitimin devamsızlık konusunda etkili olduğunu belirten okul yöneticileri öğrencilerin servisi kaçırmalarıyla okula gelemediklerini bu durumun öğrencilerde alışkanlık yaptığını belirtmişlerdi. Öğrenciler servisi beklerken servisin geç gelmesinden ya da aracın arıza yapmasından kaynaklı zaman ayarlamasını yapamadıklarını dile getiren yöneticiler özellikle taşımayla gelen öğrencilerin tarım işçiliği ile daha fazla uğraştığını bu nedenle tarım işçiliğine gittiklerinden devamsızlığın bir nedeninin de bu olduğunu gözlemlediklerini belirttiler. Ayrıca okul idarecileri öğrencinin devamsızlığının bir nedeninin de servis şoförlerinden kaynaklandığını farkında olduğunu belirtmişlerdir.

Taşımali eğitim sisteminde taşıma merkezi okul idarecileri öğretmenlerin ve okul idaresinin taşımali öğrencilere karşı oldukça ilgili olduğunu gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Özellikle taşımayla gelen öğrencilerin daha fazla ilgiye sahip olduğunu ve okula aidiyet duygusunun gelişmesi için bunun farkında olduklarını gözlemlemişlerdir. Taşımali öğrenciler ders dışı etkinliklere katılamadıkları için öğretmenler tarafından der aralarında veya boş buldukları her fırsatta ilgilendikleri, sorularını çözdükleri ve onlarla ikili diyaloglara girdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin taşımali eğitimde öğrencilerle oldukça ilgili olduğu gözlenmiştir. Burada yaşanan sorunun servis çıkış saatlerinde öğretmenlerle servis şoförünün yaşanan problem karşısında karşı karşıya gelmek olduğunu belirtmişlerdir. Servis şoförünün eğitiminin yetersiz olduğu zamanlarda öğretmeni zor durumda bırakabileceğini belirtmişlerdir. Eğitim yöneticileri taşıma merkezi okullarda gösterdikleri motivasyon artırıcı çalışmaların, öğrencilerin akademik, sosyal, kültürel ve sportif başarılarına etkisinin olduğu da gözlenmiştir. Yapılan araştırma, taşıma merkezi okullarda yapılan motivasyon artırıcı çalışmaların öğrencilerin başarılarına etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Taşımali eğitimin öneminden bahseden katılımcılar taşımali eğitimden bahsederken, fırsat eşitliğini sağladığını belirtmişlerdir. Taşımali eğitimin, bir gereklilik olduğu, öğrencileri daha çok geliştirecek yeni bir sosyal çevre ile buluşturduğu, asla vazgeçilemeyecek bir uygulama olduğu görüşlerini ortaya koymuştur. Ayrıca Taşımali eğitim, eğitime erişimi sağlayarak, öğrencinin köyde olmayan marketi, alışveriş merkezini görmesine, kendi köylerinden çıkıp şehirdeki okula gelerek farklı yüzlere, kişiliklere, dile ve kültürlere sahip öğrenci ve de öğretmenlerle tanışıp, kaynaşarak sosyalleşmesine neden olduğundan öğrencilerin olumlu gelişmesine neden olduğu gözlenmektedir. Katılımcılar, taşımali merkezi okullarda başarıyı düşüren etkenlerin başında öğrencilerin taşınmasından kaynaklanan sorunların olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcıların görüşüne göre, başarılarını düşüren etmenler arasında uzun yolculuk sürelerini ve servis şoförlerin işlerini düzgün yapmamasının çocukları olumsuz olarak etkilediği sonucuna varılmış olup bu durum Uslu'nun (2017) çalışmasındaki "taşımali servisle gelen öğrencilerin yorgunluk ve fiziki rahatsızlıklar yaşadığı" sonucu, Büyükkıdık ve Şimşek'in (2017) çalışmasındaki "servis araçlarının düzenli olmadığı, şoför değişikliği yolcu ve yük almaları, geç veya erken gelmeleri problem oluşturmakta" sonucu ile örtüşmektedir. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde ortaya çıkan başka bir sonuç ise öğrencilerin yaşadıkları sosyal çevreden

çıkıp, başka bir sosyal çevreye girmelerinin çocuklarda uyum problemi oluşturduğudur. Uyum problemlerinin okul idaresince alınan tedbirlerle çözüldüğü ancak bunun uzun zaman aldığı gözlenmiştir.

Tablo 3. Okul Yöneticilerinin Taşıma Merkezi Okul İle İlgili Görüşleri

Durum	n	%
Taşımali eğitim yapan okulda çalışmayla performansım düştü	6	67%
Taşımali eğitim yapan okulda çalışmaktan memnunum.	4	44%
Okul planlaması yapmakta zorlanıyorum.	6	67%
Taşıma merkezi okul yeterli donanımdadır.	5	56%
Taşıma merkezi okul çok kalabalık	6	67%

Tablo 3 incelendiğinde taşımali eğitim yapan okullarda çalışan idarecilerin taşımali eğitim merkezi okulda çalışmaktan çok fazla memnun olmadıkları gözlenmiştir. Taşımali eğitim merkezi okullarda çalışmanın ek sorumluluk ve yük getirdiği halde normal okullarla aynı şartlarda değerlendirildiklerini belirtmektedirler. Yönetmeliklerle taşımali eğitim merkezi okullarının daha cazip hale getirilebileceğinden bahseden okul yöneticileri sorumluluğun fazla olduğu halde bunun karşılığında ek bir maddi kazancı olmadığını özlük hakları yönünden de çok getiri olmadığını söylemişlerdir. Taşımali eğitim merkezi okulların daha cazip hale getirilebileceğini belirtmişlerdir. Taşımali eğitim merkezi okullarda çalışmaktan memnun olmayan okul yöneticileri taşımali araçlarla mesailerinin çoğunu aldıklarını ve kendilerinin eğitim öğretimle ilgili işlemlerde geri kalabildiklerini belirtmişlerdir. Taşımali eğitim merkezi okullarda sadece taşımali işiyle ilgilenen bir yöneticinin bulunmasının eğitim öğretim açısından oldukça faydalı olacağı gözlenmiştir.

Okulun donanımsal olarak pek fazla ihtiyacının bulunmadığını belirten okul idarecileri eksiklikleri de zamanında gidermeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Buna rağmen laboratuvar gibi imkânların kısıtlı olduğunu da vurgulamışlardır. Taşıma merkezi okulların ilk açılışı sırasında donanımsal olarak eksikliklerinin giderilmesinin daha önemli olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Okul planlaması yaparken her zaman taşıma etkeninin önemine dikkat çekmişlerdir. Bunun için okul planlamaları yaparken taşımali öğrenciler için ayrıca bir planlama yapmak gerektiğinin önemini vurgulamışlardır. Taşıma merkezi okullarda ders dışı çalışmalar, DYK gibi kurslar ve belirli gün ve haftaların planlaması yapılırken taşımali öğrenciler için ayrıca dikkate etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Buna rağmen 23 Nisan törenleri gibi tatil olduğu zaman yapılan törenlere ve bu törenlerde görev alacak öğrencilerin planlanmasında taşımali öğrencilere pek fazla yer veremediklerini bununda öğrencileri çok olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır.

Bütün planlamalar yapılırken ayrıca bir taşıma planlamasının yapılması okul idarecilerini oldukça yormaktadır. Bütün taşıma merkezlerinden gelen öğrencilerin hangi güzergâhtan ve hangi

toplanma merkezinden bineceklerini planlamak zorundadırlar. Bunun için bütün güzergâhları tek tek gezmeleri ve görmeleri gerekirken birde öğrenci toplanma alanlarını belirlemek zorunda oldukları gözlenmiştir. Ayrıca hangi servis aracının hangi güzergâhtan gideceğinin ve bu servise binecek birde öğrenci listesini hazırlamaları oldukça emek isteyen bir işlem olduğunu belirtmişlerdir. Taşıma planlaması işinin büyük bir bölümünün okul idarelerince yapılmasının okul idarelerini çok zor durumda bıraktığının altını çizmişlerdir.

Yönetici ve öğretmen ile taşınan öğrenci arasındaki ilişki ve iletişimin de yine oldukça olumlu olması eğitimin kalitesi açısından oldukça önemlidir. Ama buna veli ile iletişim ve ilişki açısından bakıldığında bazı sorunların olduğu dikkat çekmektedir. Veliye ulaşmak bazı durumlarda mümkün değilken, bazı durumlarda ancak telefonla, (pek nadir de olsa) bazen de velinin okula gelmesiyle mümkün olmaktadır. İletişim problemleri karşılaşılan sorunlar arasında olsa da iletişimsizlikten daha iyidir. Velilerle servis sürücülerıyla ve öğrencilerle iyi bir iletişim sağlamanın önemine dikkat çeken okul yöneticileri iletişimsiz ancak sorunların çoğaldığını gözlemlediklerini vurgulamışlardır.

Tablo 4. Okul Yöneticilerinin Taşıma Servisleri İle İlgili Görüşleri

Durum	n	%
Servisimiz yeterli iç donanıma (ısıtma, havalandırma, koltuk sayısı, söndürme cihazları, pencerenin sabitliği, otomatik kapı vb.) sahiptir.	3	33%
Servis araçları oldukça kalabalıktır geliyor.	4	44%
servis şoförlerinden memnunum.	2	22%
Servis sürücüsü öğrencilere anlayışlı davranmıyor.	7	78%
Servis sürücüsü ile iletişim problemi yaşıyorum.	7	78%
Servis sürücüsü servis aracına yük alıyor.	4	44%
Servis sürücüsü temiz ve bakımlıdır	4	44%
Servis güzergâhlara uyuyor.	5	56%
Servis şoförlerinin zamanında geliyor.	5	56%

Tablo 4 incelendiğinde okul idarecilerin yaşadıkları sorunların en başında yüklenici firma yetkilileri ve araç sürücülerinin geldiği görülmektedir. Gelen servis araçlarının içi donanımının öğrencilere pek uygun olmadığını belirten okul idarecileri servislerin kışın soğuk yazın ise sıcak olduğunu, bazen kapısının ya da pencerelerinin arızalandığını yolların bozuk arabanın ve aracın konforsuz olduğundan dolayı çok fazla baş ağrısı çektiklerini gözlemlediklerini bildirmişlerdir.

Servis sürücülerinin mutlaka eğitilmesi gerektiğini ve sürücülerin kısa süreli de olsa hizmet içi eğitimden geçmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Okul yöneticileri özellikler kendilerinin servis sürücülerıyla iletişim kurmakta fazla zorlandıklarını iletişim sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Örneğin servis araçlarına yolcu almanın ne kadar suç olduğu belirtilse de sürücü yine aynı hatayı yapabilmektedir. Öğrencilerin zamanında getirilmesinin önemli olduğu belirtilse de yine özen gösterilmediği gözlenmiştir.

Taşımali servis sürücülerini ve yüklenici firma önceliğinin eğitim olmadığı ve ticari kaygılar yaşadığından dolayı birçok probleme neden olabilmektedirler. Eğitimin önemi bu kişilere özellikle anlatılmasının ne kadar önemli ve sürece katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır. Yüklenici firmanın bölgedeki sadece bir taşıma merkezini almadığı aynı anda birden fazla taşıma merkezi okulun ihalesini aldıklarını belirtmektedirler. Bu nedenle servisler saat farkının ayarlanması da okul idaresine zorluk yaşatmaktadır. Yüklenici firma sabah 3 taşıma merkezi okula gitmekte iken aracı hep hızlı kullanmakta ve bununla sorunlar çıkardığı gözlenmiştir. Öğrencileri yetişmesi gereken başka yerler olduğundan dolayı beklememe ya almama gibi sorunların yaşandığı gözlenmiştir.

Ticari amaçlı yapılan bu işlerde okul idaresini zor durumda bırakacak daha pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Ancak okul idaresi bu sorunları çözmeye yönelik her adımı hızlı bir şekilde attıklarını belirterek önceliğin her şeyden önce çocukların eğitim hakkı olduğunu vurgulamışlardır.

Karşılaşılan problemlerden biride nöbetçi öğretmenle servis sürücüsü arasındaki yaşanan iletişim probleminden kaynaklı sorunlardır. Servis sürücüsü kendi istekleri doğrultusunda hareket etmeye çalışan sürücüye müdahale edince sorunlar yaşanmaktadır. Bunun için çözüm olarak servise öğrencileri bir idarecinin dersi veya işi olsa da gidip bindirmesi olarak çözüm bulduklarını belirtmişlerdir. Böylece ne öğretmen zor durumda kalacağı ne de servis şoförünün kendi bildiği gibi davranmak yerine kurallara uyması gerektiğinin farkında olduğu bir ortam oluşacağını bilincindedirler.

Ayrıca servis şoförlerinin sebep olduğu sorunlardan dolayı velilerle okul idaresi karşı karşıya gelmektedir. Veliler öğrencilerinin eğitim imkânından sorunsuz bir şekilde faydalanmalarını istemektedir. Ancak servis şoförlerinin geç gelmesi öğrenciyi almaması gibi durumlarda sorunla karşılaşan ilk olarak okul idaresi olmaktadır. Okul idarecileri veliler ve servis sürücülerini arasındaki iletişim problemlerinin aşmak zorunda kaldıkları gözlenmektedir. Sonuç olarak okul idarecileri yüklenici firma sorumluları, milli eğitim müdürlüğü, veliler, öğrenciler, öğretmenler ve servis sürücülerinin hepsini liderlik vasfı ile idare etme noktasında kalmış eğitim paydaşlarının hepsinin merkezindeki kişilerdir.

3. TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Bu Araştırma taşımali eğitim uygulamasının taşıma merkezi okul idarecileri açısından görüşleri alınarak bu görüşler doğrultusunda taşımali eğitimin mevcut durumu ve bu durumlara çözüm önerilerine yönelik değerlendirmeler yapılması amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bilgiler nitel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular betimlenerek okul yöneticilerinin taşımali eğitim sisteminde karşılaştıkları sorunlar ele alınmaya çalışılmıştır. Okul idarecilerinin görüşleri betimlenirken servis, taşıma merkezi okul ve taşımali eğitim sisteminde karşılaştıkları sorunlar ele alınmaya çalışılmıştır.

Taşımali eğitim sistemi hakkındaki görüşleri alınan taşıma merkezinde görev yapan okul idarecileri taşımali eğitim sisteminin kırsaldaki ve dağınık bölgelerde yaşayan öğrenciler için çok önemli olduğunu ve taşımali eğitim sayesinde her öğrencinin fırsat ve imkân eşitliğine kavuştuğunu belirtmişlerdir. Eğitimin eşit ortamda eşit imkânlarla alınması gerektiğinin gözlemlendiği belirtilmiştir. Taşımali eğitim sistemi sayesinde genelde çiftçilikle uğraşan kırsalda yaşayan ailelerin çocukları eğitim fırsatına kavuştukları için çok değerli olduğundan bahsetmişlerdir. Öğrencilerin soğukta yürümeden okula gelebilmenin oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadırlar.

Sistemin uygulamasında sorunlarla karşılaşacaklarının farkında olan idareciler taşımayla gelen öğrencilerin okul idaresinden daha fazla sorunla karşılaştıklarının farkındadırlar. Okul idarecileri taşımali öğrencilerden kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla sorun yaşadıklarını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Kız öğrenciler aile baskısı, çekimser yetiştirilme, erken yaşta zaten evlendirilecek olması, doğası gereği erkeklerden daha zayıf olması birçok problemi de yanında getirmektedir. Kız öğrencilerin korkuları erkeklere göre daha fazla olduğu gözlenmiştir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla daha fazla taşımali eğitim olmasaydı okula gidemezdim düşüncesinin hakim olduğu çalışmaya katılan okul idarecileri tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin büyük bir kısmı kendi köylerinde okul olmasını istedikleri ve bu okula gitmek istediklerini gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Bölgenin yapısından kaynaklı kültürel bakış açısı da kız öğrencilerin daha pasif kalmasına neden olduğu görülmüştür. Sonuç olarak çıkarılacak en büyük sonuçlardan birisi taşımali eğitim olmasaydı kız öğrencilerin okula devam edemeyeceğinin bir gerçek olduğunu belirtmişlerdir. Bölgedeki erkek öğrencilerin ise aileleri tarafından iş gücü olarak görülmesinden dolayı ailelerine yardım etmek için çalışmaları ve erken yaşta maddi kazanç elde etme isteği karşılaşılan bir durumdur. Çalışmaya katılan idareciler Erkek öğrenciler çalışarak veya oynamak için istedikleri gibi dışarı çıkarak sosyal hayatın içinde daha fazla buldukları için kendilerine güveni daha fazladır. Ancak kız öğrencilerde durumun tam tersi olduğunu gözlemlediklerini ifade ettiler. Servis içindeki öğrenci davranışlarını dışarıdan gözlemlediklerinde kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasındaki farkı daha iyi gördükleri belirtilmiştir.

Çalışmaya katılan gruba genel olarak bakıldığı zaman taşımali eğitimden öğrenciler açısından ve onların okula erişiminin sağlandığı için memnun olsalar da öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmanın daha faydalı olacağını düşündükleri gözlenmiştir. Okul idarecileri çözüm bakımından ilk basamağın kendilerinin olduğunu bildiklerinden dolayı çabuk karar alma konusunda bazen sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Karar alırken yönetmeliklerin kendilerine verdikleri yetkiyi kullandıklarını bazen inisiyatif aldıklarını ancak aldıkları her sorumluluğun kendilerini nasıl etkileyeceklerini bilmedikleri gözlenmiştir. Ayrıca taşıma merkezi okullarda çalışmanın çokta artışı olmadığını aldıkları sorumluluklara rağmen kendilerinin ne maddi olarak ne de özlük hakkı ya da puan gibi getirisi olmadığını belirtmişlerdir.

Okul idarecileri taşıma merkezi okullarda taşıma işiyle ilgilenecek mutlaka bir sorumlunun olması gerektiğini nasıl ki pansiyonlu okullarda pansiyonla ilgilenen okul idarecisinin ayrı bir şekilde bulunduğunu aynı şekilde taşımali eğitim yapan okullarda taşıma işiyle de uğraşan idareci bulunması gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

1990-1991 eğitim öğretim yılında eğitimde kalitenin artırılması, fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, dağınık yerleşim yerlerine eğitim olanakları sunulması vb. amacıyla uygulanmaya başlayıp, günümüzde yaygınlaşmış olan taşımali eğitim sistemi hakkında birçok araştırma yapılmıştır ve elde edilen bulguların değerlendirilmesi de birçok araştırmanın konusu olmuştur. Araştırmacıların yapıları araştırmalar incelendiğinde benzer sorunları ortaya koydukları görülmüştü. Ancak sorunlar incelendiğinde bölgesel ve kültürel olarak ayrılıklar gösterdiği dikkat çekicidir. Bazı bölgeler daha anlayışlı yüklenici firmaya sahipken bazı bölgelerde yüklenici firmalar tamamen ticari kaygı yaşamaktadır. Bazı kültürlerde kızlar daha aktif, daha özgüvenli iken bazı bölgelerde daha pasif olduğu gözlenmiştir. Ayrıca yapılan diğer araştırmalarda da taşımali eğitim uygulamasının birçok olumlu yönünün yanında, sistemin uygulanması sırasında gerek yönetmeliklere gerek taşımali ilköğretim yönergesine ve gerekse yapılan sözleşmelere uygun hareket edilmemesinden kaynaklanan birçok sorunun da yaşandığı belirtilmektedir. (Ağırkaya, 2010; Arı, 2003; Baş, 2001; Boğa, 2010; Bulut, 2003; Büyükboyacı, 1998; Büyükkaragöz ve Şahin, 1995; Özgün, 2007; Secer ve Yelken, 2009; Yeşilyurt vd., 2007; Yurdabakan ve Tektaş, 2013). Kaynak araştırmacılar yaşanan sorunların bölgesel farklılıklar gösterse de benzer sorunlar yaşandığını ortaya koymaktadırlar. Ayrıca araştırma bulgularına benzer bir araştırmada Yurdabakan ve Tektaş (2013) taşımali eğitim uygulamasının öğrencilerin eğitim yaşamlarına devam edebilmelerini sağladığını, taşımali eğitimle okula gelirken

ve okul dönüşünde karşılaşabilecekleri muhtemel tehlikelere karşı kendilerini güvende hissettiklerini belirtmişlerdir. (Ozan, 2009).

Araştırma sonucunda görülmüştür ki birçok problemin temelini oluşturan yüklenici firma yetkilileri ve servis şoförlerini psikolojik ve sosyolojik açıdan çeşitli eğitsel seminerlere alınmaları sağlanmalıdır. Şoförlerin öğrencilere iyi örnek olacak kişilerin arasından seçilmeleri sağlanmalıdır. Özellikle seçilen şoförlerin öğrencilere ve okul idaresine karşı tutumları çok önemlidir. Kız ve erkek öğrencilere nasıl davranmaları gerektiği öğretilmelidir. Okul idarecilerine ve öğretmenlere karşı usulünün nasıl düzeltileceği araştırılmalıdır. Servis araçlarının rahat, havalandırılabilir özelliklere sahip, tehlike arz etmeyecek şekilde pencerelerinin olması, koltuklarının öğrenci sayısından mutlaka birkaç tane fazla olması okula gelecek veya gidecek öğrenciler açısından faydalı olacaktır (Yeşilyurt, 2007).

Çalışma sonucunda elde edilen bulgularla Kahramanmaraş ili Onikişubat ilçesinde taşımalı eğitimler ilgili yaşanan problemlere taşıma merkezi okul idarecileri gözüyle bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır. Taşımalı eğitim sayesinde öğrencilerin okula kavuştuğu fırsat ve imkân eşitliğinin karşılanmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Her ne kadar sorunlarla karşılaşılsa da mevcut şartlarda iyi bir uygulama olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak eğitimle yaşanan sorunların önüne geçileceği her kesim tarafından ortak paydada buluşulan bir çözüm olduğu görülmüştür. Bu tür çalışmalarla taşımalı eğitimin kalitesinin artırılacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ağırkaya, A. (2010). “Taşımalı Eğitim Uygulamasında Öğretmenler ve Öğrencilerin Karşılaştıkları Güçlükler.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Arı, A. (2003). “Taşımalı İlköğretim Uygulaması (Uşak Örneği).” Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(1), 101–115.

Aslanargun, E. (2009). Okul Müdürlerinin Yönetimde Başvurdukları Güç Türleri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Baş, M. (2001). “Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Uygulamasında Taşıma Merkezi Kabul Edilen İlköğretim Okullarının Sorunları (Bolu İli Örneği).” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Başaran, İ. E. (1982).” Temel Eğitim ve Yönetimi.” Ankara Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Yayını No:111. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Boğa, M. (2010). “Taşımalı İlköğretim Uygulamasının Taşınan Yerleşim Birimlerindeki Köy Halkı ve Velilerin Görüşlerine Göre İncelenmesi (Ankara İli Haymana İlçesi Örneği).” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Boğuşlu, V. (2007). “Taşımalı Sistemin İlköğretim Okulu Öğrencilerinin ve Fen Başarılarına Bilişsel, Duyuşsal Ve Psiko-Motor Davranış Açısından Etkisi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kars.

Bulut, F. (2003). “Taşımalı Eğitim Sistemine İlişkin İlköğretim Müfettişleri, Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Beklentileri (Gaziantep İli Örneği).” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Büyükboyacı, S. (1998). “Taşımalı İlköğretim ve Sorunları (Çanakkale İli Örneği).” Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Büyükkaragöz, S. ve Şahin, H. (1995). “Taşımalı İlköğretim Uygulamaları.” Eğitim ve Bilim, 19(96), 38-50.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). “Bilimsel Araştırma Yöntemleri (4. Baskı).” Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. & Hyun, H. H. (2011). “How To Design and Evaluate Research in Education” (8th Ed.). New York, USA: Mcgrawhill, Inc.

Karakütük, M. (1996). “Taşımalı İlköğretim Uygulaması ve Sorunları (Sincan İlçesi Örneği).” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kaya, N. Ç. (2006). “Taşımali Eğitim Programındaki İlköğretim Öğrencilerinin Durumları: Silopi Köyleri Örneğinde Bir Sosyal Değerlendirme.” Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 46(2), 105-116.

MEB (2000). “Taşımali İlköğretim Yönetmeliği.” T.C. Resmi Gazete, 29116, 11.09.2014.

MEB (2014a). Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete, 29072, 26 Temmuz 2014.

MEB (2014b). Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği. 34

Nural, E. ve Uçak, O. (2010). “İlköğretimde Taşımali Eğitim Uygulaması ve Karşılaşılan Sorunlar (Rize İli Örneği).” V. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi Bildiriler Kitabı. Nobel Yayınları. Ankara.

Ozan, Ö. (2009). “Taşımali İlköğretim Ortamlarının Bilgi ve İletişim Teknolojileri Yoluyla İyileştirilmesi İçin Model Önerisi: Eskişehir İli Örneği.” Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(2), 293-332.

Özgün, A. (2007). “İstanbul’da Taşımali Eğitimin Okul-Veli-Öğrenci Açısından Olumlu ve Olumsuz Etkileri.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yeşilyurt, M., Orak, S., Tozlu, N., Uçak, A. ve Sezer, D. (2007). “İlköğretimde Taşımali Eğitim Araştırması Van İl Merkezi Örneği.” Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6(19), 197–213

Yurdabakan, İ. ve Tektaş, M. (2013). “Taşımali İlköğretim Öğrencilerinin Taşımali Eğitime İlişkin Görüşleri”. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(3), 511-527